

**POETRY IN A STATE OF EMERGENCY. AESTHETIC FORMS OF
OBJECTIFICATION OF THE NEW POETRY IN THE FIFTH DECADE**

Sorin Ivan, Prof., PhD., Postdoc Researcher, "Titu Maiorescu" University of Bucharest

Abstract: At the beginning of the fifth decade, poetry is in a state of emergency. The young poets of the war generation (the future "lost generation") do not want any longer to write as before and as in the immediate present of literature, as they explicitly state in their manifesto-texts. The state of emergency has an aesthetic dimension and a psychological one, and both converge in a common attitude towards literature: the rejection of aesthetics, the desire to assert a new poetic vision and a new literary canon. The new poetry of these years, defined by the poets' attempt to revolutionize the canon, includes different forms of lyrical objectification, in a remarkable poetic variety, under the auspices of revolt, protest and aesthetic renewal. One of the poets who live dramatically the state of emergency is Ben. Corlaci, a special lyrical voice of the generation, aesthetically interesting, representative for the poetics of the bohemian attitude, defiance and evasion as ways of developing the new poetry.

Keywords: *state of emergency, rejection of aesthetics, defiance, evasion, new poetry*

Boemul rebel bântuit de himera libertății

Placheta *Manifest liric* (1945), de Ben. Corlaci, se deschide cu un poem-motto, *Cioclul*, care aruncă o săgeată otrăvită, înmuiată în veninul sfidării, către lumea academică. Alternativa la condiția de vagabond, de „golan”, care, în esența ei, exprimă viața, dinamismul existențial, frenezia creatoare, este cea de academician ori chiar de președinte al Academiei, asociată cu sterilitatea, cu lipsa de vitalitate, cu o imagine solemnă care nu exprimă nimic. Este un act de frondă, pus, programatic, pe frontispiciul opusculului cu titlu și sens de *manifest*. În sine, strofa este un act gratuit de atac și coborâre în deriziune, care se încadrează în atitudinea generației de a respinge ordinea culturală și estetică, ierarhia, autoritatea, instituțiile și numele emblematice ale acesteia. Academia, ca spațiu simbolic al elitei, teritoriu al „nemuritorilor”, a fost, în epocă, o temă de satiră și pamflet nu numai a tinerilor puși pe rele, ci și a unor „clasici” precum Arghezi, iritat de academism și de academicieni. Iată ce zice tânărul Corlaci, poet boem și vagabond, care se identifică vanitos în condiția de „golan”: „Când vom ajunge să avem câteva zeci de ani / și când vom fi întocmai ca o mumie, / vom renunța la viața asta de golani / și vom fi prezenți la Academie.”

Ciclul *Pentru omul meu liber* (este și titlul unui poem) se vrea o pledoarie pentru libertate, pentru evadarea din condiția existenței obișnuite, care îl face pe poet să se simtă prizonier, încătușat în dogme, norme și ipocrizii. Pledoaria lui țintește către un ținut al dezmarginirii, al existenței libere, undeva între neant și cer, între infern și paradis, între viață și moarte. În această aventură a eliberării și evaziunii, el, poetul, își arogă rolul de călăuză, un instigator și un inițiat în același timp, care mână turmele muritorilor blazați, indiferenți sau nesimțitori, spre tărâmurile noi, ale libertății. Ca un nou demiurg, care reunește în sine pe diavol și pe Dumnezeu, îi instigă pe oameni la o nouă condiție a existenței, prin evadarea din limitele lumii. Libertatea este o formă de existență sau de visare „cât mai aproape de moarte”, în nemărginire și veșnicie, unde totul este „grandios și profund”, aproape de izvoarele genezei, într-un universal concert simfonic, peste timpuri și spații, spre „noua lumină”. La existența fenomenală constrânsă între marginile ei materiale, există, altfel spus, o alternativă, existența prin poezie. Poezia este modul de evadare din contingent, calea spre libertate, o experiență accesibilă numai prin zborul spiritului și al imaginației, un mod superior al

cunoașterii și trăirii. Poemul se cristalizează într-o metaforă cosmică a emancipării ontologice, a dezmarginirii prin poezie, o apologie a fugii de sine și a evadării din limite, o laudă a creației, modul suprem de manifestare a libertății: „Veniți, veniți după mine, cât mai aproape de moarte, / eu sânt diavolul vostru și dumnezeu, / în ochii mei, cerul revarsă cascadele nopții / și soarele zilei din mine țâșnește mereu. (...) // Inima noastră, inima cât o mare largă, / peste care corăbii în balans de iluzii se transformă-n epavă, / va dărui altor lumi, fără moarte, refluxul / și vom cunoaște tăcerea, pe care-o sorbim ca pe-o slavă. // Melodia supremă: tăcerea – cu palme ca iarba, / fiordul spre care numai odihnele știu îndrepta, / adâncă, prietenoasa trăire în sine, / ca un popas la capătul lumii se va arăta. // Veniți, veniți după mine, spre noua lumină – / mai caldă ca pâinea – răcoritoare ca ploaia pe iarba tăcerii, / spre fructul pe care-n creație-l coacem, / cu fruntea lăsată adânc în palmele serii.” (*Muntele ascuns*).

Victimă a lumii, o lume sortită viețuirii într-o existență limitată, pradă trăirilor instinctuale, lipsită de aspirații și de înțelegerea superioară a existenței, poetul se proiectează într-o ipostază de martir, un fel de Christ, sacrificat pe păcatele oamenilor, unul dintre cele mai mari fiind acela de a nu-l fi înțeles pe cel care glăsuiește în deșert. Este un sacrificiu, asumat, nu din iubire de semeni, ci din iubire de sine, al celui care se desparte de oameni nu spre a-i izbăvi, ci spre a se izbăvi pe el însuși. Desprins de lumea care, nemeritându-l, l-a flagelat prin neînțelegerea ei, deasupra tuturor, *sus*, într-o transcendență proprie sublimată din gloria poeziei sau din atingerea stării de grație a seninătății și a nepăsării, va contempla umanitatea care își va continua zbaterea inutilă, existența mediocră, lipsită de orizonturi și de aspirații înalte. Este un prilej pentru poet să strecoare o ironie la adresa poeziei lui Geo Dumitrescu, o critică a ancorării ei într-un orizont spiritual limitat, a aspirațiilor mărginite, lipsite de înălțimea ideii și a visului, de orice proiecție metafizică, pe care le exprimă pentru om și existența lui: ”Nemișcat, peste culmile multor orașe, / voi aștepta defilarea oceanelor, zorilor, / vorbele mele vor flutura ca un vânt / printre aripile goale-ale morilor. // În amurg, o femeie mai albă ca plantele cerului / își va lipi de buzele mele-nsetate un șold; / femeia aceea se va numi Adormire sau Glorie / și va sosi dintr-un punct cardinal, poate chiar de la nord. // Departe, la milioane de raze solare în jos, / omul va încerca un război pacifist; / tăcerile-mi vor desmierda amintirea de om / și voi gândi că a trage cu pușca e desigur prea trist!” (*Sus*).

Perspectiva critică asupra lumii include pe Dumnezeu însuși, căruia poetul îi reproșează indiferența față de oameni: ”oricum, e prea ocupat totdeauna / și poate de aceea n-are timp, când îi cer / să transporte la cel mai apropiat spital / copilul muncitorului de-alături, bolnav de pojar.” (*Afiș*). Este un prilej de a ironiza credința ca ritual și dogmă, în ideea că acestea pierd esențialul, care rămâne în afara lor, și anume omul, cu dorințele și nevoile, cu aspirațiile și speranțele lui. Este o viziune desacralizantă, (pe care poetul o va dezvolta în alte poeme – *Chilometrul 9, Întoarcerea omorâtului, Femeia cu clytt de ceară, Drumul către dincolo, Insomnie* etc.), pe linia unui pragmatism existențial circumscris realității imediate, a unui umanism de influență proletară, cu transparente sugestii ideologice. Nici nu e de mirare la un poet precum Corlăciu, care, în plachetele lui de tinerețe, afișează o atitudine provocatoare, programatic-sfidătoare, în metamorfoze, deseori, demonice, tributare unei înclinații luciferice, pe care spiritul frondei, al rebeliunii ontologice și estetice se obiectivează poetic: ”Duminica (fapt stabilit) pictează icoane, / din care sfinții privesc lateral, calculat și cuminte; / copiii n-au voie, când se uită la ele, / să se gândească la pâinea, care le trece prin minte. // Numai rujul de pe buza cucoanelor / descrie o inimă, pe sfântul, care atâta așteaptă, / să le desmierde cu stânga obrazul / și să le strângă de piept, cu cea dreaptă. // Dar vă asigur că la viitoarea-ntâlnire n-am să mai uit / să-i prind lui dumnezeu, cu un ac, un afiș în spate: // <Noi nu mai vrem decât pâine și pâine, / ca s-o stropim cu puțină dreptate!>” (idem).

Poetul este un fel de proscris al societății, un vagabond, la marginea vieții, disprețuit ori ignorat de lumea condusă de valorile unui concepții mediocre asupra existenței, care urmărește binele imediat, uneori în forme luxuriante. Condiția poetului, în virtutea unei imagini cu rădăcini adânci în poezia romantică, este agravată subiectiv de reflectarea augmentată, la nivelul conștiinței ultragiante, a diferențelor, contradicțiilor și a injustiției sociale. Poetul este așezat de destin, un destin pe care el însă îl legitimează prin propria filosofie de viață și prin atitudine, în lumea celor oropsiți, a celor ”umiliți și obidiți”, de partea învinșilor și a dezmoșteniților. Trecutul se întoarce în conștiința celui care-l rememorează cu senzația copleșitoare a foamei, a suferinței și a frustrării, adâncite de luxul exhibat al altora în antiteza și spre exacerbarea dramei interioare a celui flămând, flămând de hrană, flămând de idealuri, flămând de poezie. Indiferența cinică a celorlalți amplifică suferința celui rătăcit în bolgia existenței alienate și alienante, dezumanizate sub hipnoza obsesiilor și idealurilor tangibile. Prizonier al unei existențe crepusculare, vagabondul supraviețuiește pentru poezie și prin poezie, pe care o dăruiește oamenilor, ca pe un act de euharistie, de comuniune spirituală, ca o desprindere din condiția aparentă, iluzorie spre regăsirea esenței umane a ființării: ”Diminețile mă găseau cu pete-n obraz, / îmi întorceam cămașa pe dos, ca să fie curată / și-n loc să mănânc, scriam un poem / pentru oamenii din oraș și pentru necaz / (necazul, pe care n-am să-l mai uit niciodată). // Trecătorii zâmbeau și credeau că-s nebun / sau c-am ieșit de sub poduri, să fur nu știu cât de la bancă / orcum, își fereau buzunarul și duceau mâna la nas / deoarece miroseam a cucută bolnavă / și nu meritam să privesc lanțul de aur cu ceas. // Și, astfel, mă strecuram odată cu orele, / ca și cum m-aș fi scurs lângă ziduri / odată cu ploaia, odată cu viața, / adunând nopți după nopți între riduri – / și imensa căciulă a soarelui nu mai ieșea; / la fiecare colț, auzeam: / piază rea! piază rea!” (*Câteva rânduri despre viața de eri*)

Războiul este o temă comună și fecundă la poezii deceniului cinci (Caraion, Geo Dumitrescu, Tonegaru, Al. Lungu, Sergiu Filerot etc.), pe care aceștia o dezvoltă liric din multiple perspective, concentrați pe efectele distructive ale conflagrației asupra existenței și asupra umanității ființei umane. Tema apare și la Corlaci, într-un poem care oferă poetului un nou context de a-și exercita actul critic asupra absurdului care guvernează lumea. Războiul este, înainte de toate, efectul nebuniei omului, în sălbatica lui cruzime față de semeni, care transformă viața în teritoriu al dezumanizării și al crimei: ”Dacă m-aș fi dus la război, cu pușca în mână, / aș fi strigat (ca orcăre soldat): / curgi, sângele meu, curgi până-n ziuă! / pentru oamenii ăștia nebuni și iluștri, / care te-așează-n tranșeu și te bat, / când palpiți pentru o stea timpuriu svâcnită, / pentru o inimă pătrunsă de schijă / și pentru cerșetorii, care se scoală cu grijă, / din somnul încărcat cu pâini imaginare. // Aș fi strigat după frații mai mici sau mai mari, / În care-aș fi fost învățat să trag fără milă, / odată cu dimineața, ca-n niște tâlhari: / cine cunoaște chilometrul 9, să vină!” (*Chilometrul 9*). Tema, tragică, oferă poetului prilejul să reflecteze la relația dintre om și transcendență și să se răfuiească din nou cu Dumnezeu, căruia îi reproșează tăcerea, părăsirea omului, îndepărtarea de creație, în termeni duri, cu sarcasm și cu ironia amară a celui care, din lipsa comunicării teandrice, viețuiește fără iluzii. O stare a irosirii, un sentiment al târziului, agravate de ispita nihilismului metafizic se concentrează în aceste versuri ca o confesiune dezabuzată. Ecouri argheziene se citesc în subtext, traducând o atitudine născută din dezamăgire, mâhnire și revoltă: ”Sărutăm urmele grâului dispărut împreună cu noaptea, / calzii plămâni ai sondelor respiră greu, cât de greu! / învățăm să murim pentru un dumnezeu, / altul decât pâinea și soarele, // dumnezeul spânzurat în pereți fumurii; / ne naștem atâta de palizi și-atât de târzii, / încât sărutăm cu fruntea picioarele / subțiri, ca traiectoria aștrilor văzută de jos. // Noaptele noastre sânt ude și fără somn, / ne-nvârtim amețiți, ca o stea rătăcită, / ne rugăm nu știu cui, să nu ne ducă-n ispită, / cașicum n-am fi noi înșine tot ce există.” (idem). În acest cadru reflexiv, poetul își extinde meditația

asupra condiției umane, într-o existență ca un teritoriu al irosirii. Omul pare sortit ratării, victimă a iluziilor sale, a timpului, între limitele căruia este condamnat să existe, a lumii și a destinului, viața sa fiind o pendulare între existență și non-existență, între a fi și a nu fi. Revolta, definitorie ca marcă psihologică și stilistică a poetului, ia aici tonuri tragice: ”Trăim imaginar și trist / cu fiecare dimineață, cu orice anotimp murim, / ne scaldăm, odată cu zarea și ploile, / într-o mare din care ieșim cu toate greșelile, / odată cu setea, cu grija de mâine și cu nevoile: / privim adormit și absent, / lângă timpul, care curge prea lent, / de parcă l-a plătit cineva să ne poarte, / hilari și sleiți, între viață și moarte. // Cine aude, cine vede și cine se-ntoarce / către noi, ca un ser în loc de otravă? / Cu fiecare oră tinerețea se stoarce, / tinerețea asta cu-atâta avânt și, totuș, bolnavă.” (ibid.)

O temă favorită a poetului este reprezentarea sa postumă, într-un fel de revelații născute dintr-o stare de intensă indiosincrasie față de contemporani și față de lume. Viziunea propriei morți nu implică sfârșitul, liniștea finală, ci o continuă relaționare tensionată cu cei rămași în urmă a sufletului celui care, nemulțumit și revoltat, se întoarce să-i bântuie și să-i mustre, în mod exemplar, pe ingrații săi contemporani. Perspectiva propriei lui Corlaciului apare în mai multe poeme ale sale (v. și *Postumă* din *Arhipelag*). Poetul semnează chiar un ciclu intitulat *Postumele*, care cuprinde versuri scrise între 1945 și 1967 (Corlaciul moare în 1981). Este un fel de nostalgie thanatică, o sete de moarte, o proiecție livrescă desigur, asociată duplicitar cu dorința de răzbunare a celui hăituit de frustrări, prin accesul la o condiție superioară, metafizică, a libertății sufletului, a eliberării de constrângerile ființei și de limitele ființării. Un scenariu post-thanatic corlacian implică trimiterea umbrei celui care a fost poetul hăituit, vagabondul batjocorit și gonit de toți, blamat și flagelat de răceala și ura celorlalți, un spirit damnat într-o lume mărginită către cei rămași în urmă, contemporanii nedrepti, ingrați, oameni dezumanizați, într-un soi de misiune exemplară de sfidare și muștrare a acestora. Este asumarea unui statut ontic mizer, complacerea în condiția cea mai de jos a existenței, pentru ca, prin contrast, pe fundalul cenușiu al lumii, al mediocrității celor lipsiți de înțelegere și umanitate, să se proiecteze figura luminoasă a spiritului celui fulgerat de geniu (rupt ”din cereasca demență a geniului”, cum zice undeva), a poetului ca ființă superioară, care asumă destinul de martir al condiției sale: ”Mi-am trimis umbra, în noaptea asta, / ca să vă rădă în nas, prietenii mei! / să beie cu voi (ca niște mișei) / și să vă fure din brațe nevasta. / Prea v-ați strâns pumnii, seara, când treceam / ca un dement, cu fruntea lipită de pământ; / înjurăturile voastre, de câte ori scânceam / trist și bolnav, ca un câțel, lângă voi, / îmi dăruiau acelaș culcuș cu noroiu, / unde copiii din mahala / îmi aruncau cu praștia, puțină halva. // (...) Uneori, când vă găseam uneori, / eram singur și singur veghiam peste voi, / după ce-mi ascundeam din priviri / înfometarea sublunară. / Apăream ca o ploaie, ca o pisică bizară, / incandescent și cu ochii jărat, / mereu plecat și niciodată sosit, / ca o fugă uriașă, ca un sălbatic, / prea visător și câteodată țicnit. // Din palmele voastre, niciodată pâine / nu răsăria, ci doar câte un zâmbet în joacă, / fără să știți dincotro se întoarce și pleacă / pușlamaua aceia buiacă, / plină de visuri, desculță și beată, / fiindcă voi n-ați hoinărit niciodată / flămânzi, clandestin, fără țintă / și agățați de tampoanele vieții, / care numai pe mine a încercat să mă mintă.” (*Testamentul* 200).

Preocuparea poetului pentru receptarea sa post-mortem este o temă recurentă în primele plachete, atât de puternică, obsesivă chiar, încât dă naștere la scenarii poetice enorme, dominate de un sens justițiar și vindicativ, dar o vindicație cu sens moral, ca un act de reparație pentru soarta nedreaptă. Ideea este aceea a unei culpabilizări colective pentru vina contemporanilor (”semenii mei de peste nenumărate suluri de ani”) de a fi tolerat un destin atât de crud, atâta suferință și nefericire, de a fi rămas orbi și nepăsători la chinurile unui spirit superior între muritorii de rând. Pendularea viață-moarte este permanentă, incursiunile din tărâmul de apoi în existență alternează cu gândul sfârșitului iminent. Poetul își duce cu revoltă

povara geniului, trăiește paroxistic nedreptatea căreia îi este victimă, o victimă apriorică s-ar putea spune, acuză lanțurile și cătușele care i se pun, lui, ființă liberă, prin excelență, pentru care nu ar trebui să existe constrângeri, norme, piedici de niciun fel. Revolta poetului se transformă în diatribă în fața justiției oarbe și nedrepte, a ”nemerniciei” și limitării celor care nu s-au ridicat la înălțimea misiunii sale și care-i vor trăi cu remușcare posteritatea: ”Să dormi într-o râpă cu febra polară pe umeri, / să fugi aiurând către liniștea fructelor coapte, / să uiți mai departe de anul nașterii tale să numeri – / ei, iată fluidul viril dintre viață și moarte. // Așa cum în noaptea aceasta aud fluturând / ucigașele lanțuri spre inima mea răsucită, / cum spaimetele vin furtunos peste gând / și peste privirile mele incandescente ca geniu; // cum vântul vă mătură, semeni puternici, / pe cât sânt de sigur că zorile mă vor găsi spânzurat / grație vouă, contemporani ideali și nemernici, / plăgi lustruite frumos pentru mari condamnări – // și-ntocmai cum vorbele voastre și lipsa de spațiu / răstoarnă în baltă muntele meu de jărat / pe culmile căruia singur mă-nalț ca un sceptru, / singur, dement, uriaș și sălbatic...” (Cătușele).

Manifest pentru libertatea poeziei

Noaptea este timpul beției și al reveriei, al visărilor obscure, al singurătății și al nostalgiei, cu melancolii și suferințe înecate în uitarea alcoolului. Dorul de ducă, setea de evaziune în spații exotice sublimează dorința intensă de fugă de sine, evadare din universul eului, dominat de trăiri copleșitoare, de tristeți și angoase. În spațiul misterios al jocului de umbre și lumini nocturne, peste pădurile răsărite din întuneric, zboară păsări selenare, amăgitoare, răscolind patimi aprinse și speranțe. Este timpul revelațiilor halucinante, născute din ciudate sinestezii, în care contururile și dimensiunile devin fluide, ipostazele se amestecă în năluciri și himere coborâte din lumi paralele. O feerie în care tăcerile se reflectă în fântânile cerului, ca niște oglinzi, un abis întors, în care cei halucinați de visare ar vrea să cadă și de care ar vrea să fie înghițiți. Cădere în sus, în abisul cerului, metaforă a zborului, sub ploii apăsătoare, plânsul lumii, al melancoliilor sub fascinația revelatorie a visării sub imperiul beției și al uitării de sine. Cădere în cer, dizolvare în ploile uitării peste pădurile amintirilor și oglinzile melancoliei în care se reflectă ideile și prin care zboară păsările tăcerii. O foarte frumoasă poezie a lui Corlaci din *Manifest liric*, volumul emblematic pentru poetica lui, este *Fântânile văzduhului* (în deschiderea ciclului *Prietenilor mei, poezi*), în care se derulează acest scenariu oniric și se perindă memorabile imagini: ”Noaptea, ca umbrele nopții, desculți, / prietenii mei fugeau spre beție; / singur orcând, peste arborii lumilor, mulți, / însetat de plecări, palid și smuls / din inima ei: simfonie – / ca ploile galbene din serile noastre bizare, / așteptam o tăcere din Sud, să ne pipăie fruntea, / ca pasărea ochilor noștri din sboruri drăcești și lunare. // Cădeau peste noi tăcerile multicolore, / fântânile văzduhului ne chemau prin oglindă / și cai năzdrăvani alergau peste pleoape, / noaptea plutea și în pletele ei încerca să ne prindă, / ca somnul pădurilor goale, sub ploile gri.” Iubirea și moartea se amestecă, realități amăgitoare și volatile, iubirea, ca resemnare, pandant al morții, moartea consubstanțială iubirii, în noapte, timpul himerelor, al reveriilor și al agoniei. Singurătatea își află salvarea în elixirul uitării, ca o lepădare de sine și o naștere din neant, sub atracția hipnotică a cerului, văzduhul-fântână, cerul-lac, cu dorința înecării în cer, a evaziunii în moarte ori a izbăvirii. Este o stare ambiguă de pendulare între viață și moarte, de suspendare între două lumi, sub ispita morții, moartea ca eliberare, ca zbor în cer, oprit de forța gravitațională a existenței. Viața înseamnă drum, dar drumul tinde să ia același sens al aspirației spre cer, moarte sau mântuire, al dizolvării în nimic sau în absolut: ”Femeile noastre erau resemnarea, / prin sânge sosea câte-un svon despre moarte; / prietenii mei nu știau nimic despre zori: / desigur, erau încă foarte departe! // Singur orcând, pripășit într-un colț, / încolțeam în pahar, ca un fruct în

pământ; / cerul era ca un lac și-aș fi vrut să mă-nec, / dar m-așteptau niște drumuri de fier, / o gară cu duhuri gălbui, semaforul cu ochi ca ai tatălui meu / și-n afară de asta, calea ferată urcă spre cer. // Odată cu zorile reci sosite furiș, / pe care prietenii mei adormiți le-așteptau în pădurile somnului, / prin sânge-mi fugea câte-un svon despre moarte / și cai năzdrăvani se-arcuiau peste umerii mei.” (idem).

Destinul poetului în lumea sfâșiată de contradicții, la răscruce de bine și de rău, sub impactul crizelor și sub hazardul istoriei, îl obsedează pe tânărul autor. Poetul trăiește acut sentimentul damnării, condiția marginalității, își poartă stigmatul într-o lume care nu-l înțelege și, neînțelegându-l, îl respinge, cu dispreț și cu ură, ca pe un proscris. Este o temă recurentă la Corlaci, cu rădăcini în poezia romantică și a unor poeți din speța celor admirați de el. Între aceștia, Esenin, evocat într-una dintre poezii. Poeții sunt ființe bizare, care trăiesc în spațiul viselor, inadecvate, deci, la lumea reală, guvernată de valori și idealuri concrete, în căutare de satisfacții materiale imediate. De aceea, ei constituie o categorie damnată, vagabonzi, creaturi marginale, hăituite și izgonite, care poartă, în chip tragic, semnul nebuniei. Existența în această lume este o lungă agonie, într-un spațiu al degradării, vermicular, la marginea umanității, o traversare a infernului: ”După aceea, fără să-i spunem cuiva, / vom trece mai departe: incolori și gravi, / cașicum odihnele ne-ar aștepta / în locul cu cei mai puțini bolnavi, / unde traiectoria lumilor nu e / decât o frântură de pată gălbuie; / unde poezii nu fură bucata de pâine / ca să-și amâne sfârșitul, pe mâine, / când vor primi – ca după o muncă rea – / o toală cu vârgi și nu știu câți ani / de odihnă la umbră – și fără vreo stea / pe care s-o-mpartă cu-atâția golani.” (*Invitație pentru nimeni*). Ruși de lume prin evaziunea în spații onirice, ei inspiră teamă ca niște lunatici, sunt ”arătați cu degetul”, iar oamenii obișnuiți, exponenții simțului comun, îi resping, văzându-i ca pe niște creaturi ciudate, care strică armonia mediocră a existenței: ” – Aștia-s poeți, să fugi când îi vezi, / fiindcă sânt altfel, iar gurile rele / spun că-s nebuni și n-au ce mânca, / pentru-aleargă noaptea prin spații, / fără să-nșele somnul cuiva.” (idem). Singura soluție de supraviețuire este fuga de această lume care nu mai știe să viseze și, nemaivisând, se dezumanizează treptat, pe care poezii, supraviețuitori pe țărmurile visului, o înspăimântă. Din nou, fuga, tema obsesivă a poeziei corlaciene din primele plachete și soluția existențială la o criză devastatoare: ”Hai să plecăm odată, de ce te-ai oprit / lângă șerpțiiăștia atâta de supti? / Nu vezi că ochii li-s ruși / din visul pe care-l lăsam după noi...” (idem).

Poeții sunt o categorie blestemată în societate, marginalizată și alungată de ceilalți, care trebuie să-și poarte stigmatul condiției în teatrul tragic al existenței. Dar nu toți poezii, ci numai poezii boemi, idealști, revoltați, care visează să schimbe omul și lumea cu poezia lor. Acei poeți care se revendică de la un model precum Esenin și, prin el, de la o întreagă serie, din care fac parte cei care au dus trăirea poeziei, prin propria existență, către ultimele limite, precum: Villon, Baudelaire, Poe, Verlaine, Rimbaud și alții. Poezii-vagabonzi, alcoolici, dependenți de narcotice, vicioși, cei care au trăit și au scris la intensități neatinse de alții sunt cei care îl fascinează pe tânărul poet, care încearcă, cel puțin în plan existențial, să le calce pe urme. „Le poète maudit” este tipul în care, ca poet, se identifică și în virtutea acestei paradigme ontologice și estetice se desfășoară pe scena existenței și a poeziei. Câtă realitate, câtă poză, câtă poezie? Corlaci își trăiește poezia și, în același timp, își desfășoară scenariile existențiale spre a-și oferi teren de inspirație și manifestare poeziei. El intră într-un rol, se identifică în el, își concepe existența și își duce zilele în virtutea scenariului pe care îl scrie și-l trăiește. Realitatea încetează să mai fie spațiul din jur, cel în care se mișcă și evoluează, ci lumea pe care el o proiectează în afară, care se suprapune celei reale. El însuși este substituit de proiecția poetică a sinelui lui, de un altul care devine el, întruchiparea unei imagini a poetului – care nu poate fi decât tipul de poet damnat, bântuit și bântuitor, bătut și alungat –,

imagine care prinde viață și se încarnează în poetul însuși. Este o transfigurare, o dedublare și o asumare a unei identități cu surse livrești și metamorfoze reale. Poetul se îmbracă în hainele personajului pe care trebuie să-l joace, urcă pe scenă, iar de pe scenă trece pe scena existenței și devine personajul însuși asumând cu totul noua identitate. Este o metamorfoză totală pe care poetul nu o mai părăsește. Pe scena poeziei sale, poetul este autor și personaj, el se perindă din poem în poem jucându-și rolul, care a devenit natura sa reală, scriindu-și și recitându-și, clamând, acuzând, vituperând, *manifestul liric*, un manifest pentru condiția omului, pentru reabilitarea acestuia, și pentru poezie.

Poetul face parte dintr-o categorie umană sortită damnării, disperării și bântuirii, dintr-o generație care trebuie să trăiască tragic răul veacului, stigmatul timpului obscur pe care îl parcurge, criza care cuprinde insidios individul și îi induce o anxietate nelămurită, o angoasă care pune stăpânire pe el până se transformă într-o stare de urgență a ființei. Iată cum se traduce aceasta în versuri: „E ceva în noi, pe sub noi – nu-i așa – / o insectă bolnavă, care ne sâcăie; / chiar în momentul ăsta, nu ți se pare, / că-n inimă, ne sburdă, ne râcăie, / cașicum, într-o bucată de cârpă-nroșită, / am vedea harta plămânului nostru – topită, / harta fără meridian, fără compas, / pe care, de frică, o-nvață copiii de pripas.” (*Ciudățenie*). ”Bătuți”, ”scuipați”, ”înjurați de mamă”, acești idealști care poartă cu ei semnul urii celorlalți sunt sortiți declinului existențial, alienării, degradării și morții: ”pentru că, astfel, n-am fi murit / ca astăzi: bețivi și buboși – nici balamucul / nu ne-ar fi supt tinerețea și trupul.” (idem). Nu oamenii oferă poezilor ”flămânzi” și ”nesătui”, care trăiesc ”bizar”, fără ”identitate la primărie”, puțină iubire, ci câinii, care, din nou, sunt puși în antiteza regnului biped, ca modele de ”umanitate”. Câinele, ființă umilă și loială, este singurul sprijin sufletesc pentru cei condamnați de ura celorlalți la singurătate, care-și poartă cu ei povara propriei damnări și care pleacă într-o lungă rătăcire sau în moarte. Câinele care așteaptă în gară credincios trimite anticipativ la câinele lui Geo Dumitrescu, Degringo, apariție bizară, proiecție a conștiinței poetului într-o imagine alegorică. Iată câinele lui Corlaci, el însuși ”fugar”, într-un tablou al solidarității în suferință, o suferință din lipsa iubirii, cu poezii alungați de ura celorlalți pe un drum fără întoarcere: ”Înainte plecării, hai să cărăm / geamantanele astea pline cu bolovani, / până în gara unde-om vedea / că ne-așteaptă câinele ăsta, câinele meu, / și n-o să ne pară drumul prea greu. // Poate, astfel, vom plânge mai puțin, / plecând spre tăcerea lui Esenin / Serghei, îndrăgitul, zmintitul, nebunul / fiindcă n-a tras niciodată cu tunul.” (idem).

În societatea guvernată de convenții și de un sistem al valorilor închis în cercul mediocrității, nu este loc pentru poeți. Ei sunt încadrați aprioric într-o castă de paria, care trebuie să populeze lumea marginală a vulgului, periferia mediului social și a umanității. Respinsi de cetățenii onorabili, repudiați de o mentalitate suficientă, care îi vede drept hoți și vagabonzi, poezii trăiesc o condiție de proscrisi, care dorm pe maidane, în cea mai neagră mizerie, purtând cu ei stigmatul damnării (”deocheat”). Ca soluții existențiale le rămân bântuirea prin lume, rătăcirea prin cârciumi, fuga de oameni și visul unei lumi mai bune sau nostalgia morții: ”O sticlă de vin încă și încă una, / că venim dintre oameni iluștri și bogați / care ne-au spus că nu merităm să fim decât dezbrăcați, / și cărora le este totuna / că dormim pe maidan, lângă o casă / cu șapte etaje și-o servitoare țâfnoasă. // Azi am găsit niște bani / pe stradă – sau, dacă vreți, i-am furat; / însă n-am să mănânc, fiindcă scrie / undeva că n-am voie, deoarece-s deocheat / și-mi place să mă joc cu păduchi și țigani.” (*Manifest liric*). Poetul se refugiază în tavernă, mediul de unde, cu ajutorul alcoolului, poate evada din lumea care îl respinge și-l ostracizează. Visul alcoolic al evaziunii îl poartă către spații exotice, spre Cape-Town, sau oriunde în altă parte, dincolo de lumea aflată sub tirania civilizației și a ”culturii”. Vinul îi anihilează suferința și îl ajută să se detașeze critic și sarcastic de societatea dezumanizată, guvernată de cinism și ipocrizie. În vin și în iubirea umilă a câinelui (v. *supra*),

își găsește iluzoria pace, o tristă acalmie peste dramatica zbatere existențială și peste turbulența vieții cotidiene. În tavernă, sub imperiul narcotizant al alcoolului, poetul devine un filosof printre bețivi, pe care îi invită să bea cu el, un filosof care meditează la lume, la mărginirea și ingratitudea ei, la adevăr și la minciună, la viață, la iubire și la moarte. Meditația evoluează pe coordonata psihologică a unei adânci revolte și a unei puternice idiosincrasii, care-i oferă prilejul unei critici acide la adresa omului. Ca și în celelalte poezii (în special din plachetele anterioare, *Tavernale* și *Pelerinul serilor*), cârciuma este locul refugiului celui care evadează dintre oameni, mediul evaziunii într-o lume proprie care prinde contur prin eliberarea de suferință intermediată de alcool: "Mai adu, mai adu, mai adu, / și nu te uita c-am slăbit într-atât; / dacă vrei, poți să mă prinzi și de gât / ori să m-arunci triumfal sub tejghea, / numai adu o sticlă și bea, / ca și cum ai putea să-nțelegi / de unde venim și plecăm zile-ntregi. // Să nu-ți fie frică de moarte, / că nu te cunoaște și chiar de te-ar ști / nu ți-ar surâde și nu te-ar privi, / așa cum doar eu o cunosc și-o dezleg, / nebun, cum mă credeți, și prost, / de mi-e silă de mine, de voi și de câinele / pe care-l iubesc și care-mi curăță mâinile. // Vrei să bei cu mine sau nu vrei? / Îți pot arunca vinul din mila unei femei / care susține că ea / mă iubește și nu e cățea. / Cum plouă, privește cum plouă! / Hai, râzi ca și mine și treci / de te culcă sub masa cea nouă, / să nu-i simți țărâiala și brațele reci. / Venim dintre oameni și-i greu / să fii prăfuit și desculț și plouat; / hai, dormi până mâine, căci mâine / are să te șteargă câinele meu / pe care-l iubesc și îl bat." (idem).

Poemul intitulat *Manifest liric*, precum placheta însăși, sintetizează imaginea pe care tânărul autor o are despre condiția poetului în societate și în lume. Toate celelalte poeme din ciclul al doilea al plachetei (*Prietenilor mei, poeți*) dezvoltă această imagine în scenarii lirice palpitând de dramatism și de o insolubilă revoltă. Poetul este exclus din societate, considerat o ființă marginală, asociată degradării umane, rătăcirii și irosirii, sub semnul inutilității. Poezia este evaluată în raport direct cu imaginea poetului, refuzându-i-se rolul spiritual și estetic la nivelul existenței umane. Este o criză adâncă a omului prins în capcana unei existențe inertiiale, osificată în norme, cutume, ritualuri, condusă de judecăți axiologice prefabricate și de prejudecăți estetice. În antiteza acestei inerții vin poezii noi – căci despre acești poeți este vorba –, care aduc un suflu nou în poezie și în existență, care vor să schimbe lumea și viața, vor să le conecteze la fluxul și la ritmul timpului. Poezii damnați, poezii respinși și izgoniți din cetate sunt poezii noi, exponenții noii generații, spirite turbulente și entuziaste, cei purtați de himera noului și a schimbării, care visează la noua poezie, apropiată de viață, de realitate, de oameni, în existența lor cotidiană, de aspirațiile, de frustrările și de visările lor. Dincolo de condiția poetului există o antiteză gravă, o contradicție care conține potențialul unor mari seisme, amenințătoare pentru o umanitate înțepenită în inerții: confruntarea dintre lumea nouă și lumea veche, ciocnirea mentalităților, coliziunea dintre viitor și trecut, generatoare a unei tensiuni ireductibile, aflată la începutul unei noi geneze. Ființa umană și poezia sunt în stare de urgență, iar poetul vagabond, alcoolic, rătăcitor prin cârciumi și prin toate locurile rele se face acuzatorul lumii vechi și al mentalității acesteia, vestitorul umil și iluminat de propriile himere al viitorului, purtătorul de cuvânt al aspirațiilor comune. De pe maidanele pe care zace, din obscuritatea alcoolică în care se refugiază de urgia oamenilor, poetul este mesagerul liber al schimbării și al timpului ce va să vină. El este cel care, din spațiul întunecos al tavernei, aspiră către lumina libertății, către regăsirea acesteia, ca stare ontologică fundamentală a omului, pierdută din cauza neputinței lui și a civilizației (v. *Pentru omul meu liber*). În această lectură, *Manifestul liric* al poetului este un manifest pentru libertatea lumii și a ființei umane, un manifest pentru libertatea poeziei.

Starea de urgență a poeziei

Circulă în poezia lui Corlaci din placheta *Manifest liric* o energie vitală, a frustrării și a urii, un suflu energetic, gata să măture tot, să schimbe lumea și omul, să transfigureze existența, într-o uriașă schimbare la față a creației. Poemele lui Corlaci palpita de forță, de vitalitate, alimentată deseori din idiosincrazii profunde, care, din adâncimile subconștientului, răbufnesc la suprafața poeziei. O frenezie a nemulțumirii și a protestului, o febră revendicativă, o neliniște ontologică permanentă, care se transformă în angoasă agresivă, o revoltă care crește spre paroxism parcurg de la un cap la altul aceste versuri, subsumate ideii de „manifest liric”, de act militant în numele schimbării și al viitorului. La Corlaci, poezia se află în *stare de urgență* (o antologie poetică a sa, din 1972, poartă chiar titlul *Starea de urgență*), condiție care traduce, la nivel estetic, starea de urgență a ființei, cuprinsă de răul veacului, într-un timp al crizei omului și al crizei istoriei. Criza existențială își găsește în poezie un mod de expresie și, căutând formule estetice de obiectivare, se proiectează și se metamorfozează la nivel liric, imprimând poeziei înseși o tensiune crescândă, o vibrație interioară care crește până la intensități paroxistice, până la explozia poemului în jerbe de sensuri obscure și incoerente, într-un discurs destructurat, dezarticulat, dizarmonic, precum secvențele spasmodice ale unei confesiuni delirante, cu imperfecțiuni și, uneori, stridente stilistice. Tema dominantă a acestor versuri este starea de urgență. Starea de urgență a ființei și a poeziei.

Corlaci scrie o poezie genuină, neelaborată, născută parcă din transcrierea nudă a gândurilor anarhice, ca o traducere textuală a fluxului conștiinței, fără preocupări și complicații estetice. Citită astfel, în dimensiunea ei ontologică, poezia corlaciană este o fișă clinică a conștiinței, documentul frust al unei existențe dramatice, teritoriu al unei ireductibile antiteze între iluzie și realitate. Este o poezie care lasă senzația de imperfect, neterminat, nefinisat, plin de obscurități semantice și stângăcii stilistice. Dar tocmai de aici se naște senzația de autenticitate, bazată pe experiența intensă a trăirii, dusă la ultimele limite. Tensiunea și discontinuitatea stării interioare se reflectă în caracterul alert și discontinuu al discursului poetic. În definitiv, acesta este sensul schimbării în paradigma poetică pentru care tinerii insurgenți militează: epurarea estetică a poeziei, coborârea ei în realitate și apropierea de viață, reînvestirea cu atributele autenticității, recredibilizarea ei prin regăsirea vocației de mijloc de expresie al existenței. Avem de-a face cu o poezie nonconformistă, într-o epocă dominată de estetism, o poezie nouă, proaspătă, „imperfectă”, de aceea mai credibilă decât cea corectă estetic, amenințată de sterilitate. Nonconformismul, caracterul genuin, starea de urgență, mesianismul, antiestetismul participă la noutatea acestei poezii. Dintr-un atare punct de vedere, *Manifest liric* este volumul emblematic al poeziei și al poeziei lui Corlaci, care trebuie privit ca o artă poetică.

La Corlaci, poezia este mai mult decât poezie. El o aduce din sfera înaltă a artei în teritoriul existenței, în ipostazele ei triviale, marginale, sordide. Are loc o schimbare de statut al poeziei, o glisare din estetic în ontologic. Din experiență estetică, izolată într-un orizont autonomizat al literaturității și în sfera unui fel de autism livresc, poezia se transformă în mod de existență și de supraviețuire, devine mijloc de afirmare a frustrării și a revoltei, de acuzare a contemporanilor și a societății, mod de evadare pe calea spiritului și a trăirii poetice în spații paralele, ca alternative la lumea reală. Spiritul libertății își pune o puternică amprentă pe această experiență poetică. Este poezia unui om liber în spirit, care aspiră să fie liber și la nivelul existenței, liber de constrângerea dogmelor și a normelor, a mentalității construite pe ipocrizii și duplicități de ordin social și moral. În treacăt fie spus, libertatea l-a obsedat toată viața pe poet, iar visul libertății l-a făcut să apeleze la soluții extreme: în anii '70, a cerut azil politic în Franța și, după ce l-a obținut, a făcut greva foamei pentru a-și aduce familia în lumea liberă. A preferat să trăiască în libertate, chiar dacă într-o condiție socială umilă. A murit ca

portar al unui hotel din Paris, când în România era un scriitor aureolat de apartenența la generația războiului, generația pierdută a literaturii române.

În spiritul procesului de schimbare, pentru care militează frenetic în cadrul mișcării *Albatros*, Corlaci scrie în contra curentului tradițional, al poeziei ca transfigurare estetică a universului interior. Tânărul poet este consecvent cu ideile pe care el și colegii săi le propagă în cheia revoltei și insurgenței estetice: face din poezie un mod de comunicare asociat vieții simple, un instrument de expresie, o "coboară" în mediile "joase" ale existenței din cerurile ei literare. De aceea respinge poezia estetizantă, refuză literaturizarea experienței lirice, căreia însă îi deschide larg porțile spre autenticitate, spre viața vibrantă și frenetică. Alături de ceilalți poeți ai "noului val", precum Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Dimitrie Stelaru (puțin mai vârstă decât ceilalți), Constant Tonegaru, Al. Lungu, Victor Tornyopol, Sergiu Filerot și alții, aduce poezia în normalitate, în mijlocul existenței. Este idealul pe care generația lui îl asumă în procesul de schimbare a canonului poetic.

Aknowledgements

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului "Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate", cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

This paper is supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number SOP HRD/159/1.5/S/136077"

BIBLIOGRAPHY:

- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995
 Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie*, Editura Eminescu, București, 1972
 Corlaci, Ben., *Tavernale*, Editura Cadran, București, 1941
 Corlaci, Ben., *Pelerinul serilor*, Editura Alfa, București, 1942
 Corlaci, Ben., *Arhipelag*, Editura Prometeu, București, 1943
 Corlaci, Ben., *Manifest liric*, Editura Forum, București, 1945
 Corlaci, Ben., *Poezii*, Editura pentru Literatură, București, 1969
 Corlaci, Ben., *Starea de urgență*, Editura Cartea Românească, București, 1972
 Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, Editura Cartea Românească, București, 1975
 Cristea, Valeriu, *A scrie, a citi*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992
 Cristea, Valeriu, *Criza culturii*, *Caiete critice*, nr. 3, 1993
 Iorgulescu, Mircea, *Al doilea rond*, Editura Cartea Românească, București, 1976
 Iorgulescu, Mircea, *Critică și angajare*, Editura Eminescu, București, 1981
 Ivan, Sorin, *Opera poetică a lui Ion Caraion*, Editura Universitară, București, 2014
 Ivan, Sorin, *A Tragic Poet of the East*, Österreichisch-Rumänischer Akademischer Verein, Wien, 2014
 Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Editura Aula, Brașov, 2002
 Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
 Manu, Emil, *Generația literară a războiului*, Editura Curtea Veche, București, 2000
 Manu, Emil, *Eseu despre generația războiului*, Editura Cartea Românească, București, 1978
 Manu, Emil, *Sinteze și antisinteze literare*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975
 Manu, Emil, *Istoria poeziei românești moderne și moderniste*, Editura Curtea Veche, București, 2004

- Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române – de la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum I.O., București, 2000
- Mincu, Marin, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea*, Pontica, 2007
- Negoïtescu, Ion, *Însemnări critice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1970
- Negoïtescu, Ion, *Analize și sinteze*, Editura Albatros, București, 1976
- Negoïtescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994
- Petroveanu, Mihail, *Traietorii lirice*, Editura Cartea Românească, București, 1974
- Piru, Al., *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950*, Editura pentru Literatură, București, 1968
- Piru, Al., *Poezia românească contemporană*, I, Editura Eminescu, București, 1975
- Pop, Ion, *Pagini transparente. Lecturi din poezia română contemporană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997
- Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006
- Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, ediția a II-a, Editura Albatros, București, 1977
- Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Fundația Luceafărul, București, 2001
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, I, Ediția I, Editura Cartea Românească, 1974, Ediția a II-a revăzută și completată, Editura Cartea Românească, București, 1978
- Simion, Eugen, *Prefață la volumul Geo Dumitrescu: Aș putea să arăt cum crește iarba*, Editura Eminescu, București, 1989
- Simion, Eugen, *Fragmente critice*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1997-2000
- Steinhardt, Nicolae, *Între viață și cărți*, Editura Cartea Românească, București, 1976
- Streinu, Vladimir, *Poezie și poeți români*, Editura Minerva, București, 1983
- Ștefănescu, Alex., *Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)*, Editura Mașina de scris, București, 2005